

”Alla mina kompisar reste till olika ställen”

Majblommans sommarlovsrapport om
barns belägenhet i Sverige när skolan har stängt

Majblomman
Alla barns blomma

Majblommans Riksförbund
2015-06-10, rapport nr 33

Innehåll

Barnen i skuggan av ledighetslyxen

– inledning av Lena Holm, generalsekreterare..... 3

Bakgrund och metod 4

Barn berättar om sitt förra sommarlov..... 5

Att vara begränsad på sommarlovet..... 6

Barn berättar om sina önskingar inför sommarlovet 2015..... 7

Föräldrar om sommarlovet..... 8

Barnen tillbringar sommarlovet med föräldrar..... 8

Barnen tillbringar delar av sommarlovet på egen hand..... 9

Barnen tillbringar delar av sommarlovet hemma med andra barn..... 10

Planering: sommarlov, semester, pengar och drömmar..... 11

Kostnader för mat..... 12

Kostnader för aktiviteter..... 13

Hur ser det ut i kommunerna? 15

Förskola och fritidshem 15

Socialtjänst..... 15

Sommarlovsprogram, läger/kollo..... 16

Kommunikationer..... 17

Utbildning av personal som berörs av barnfrågor..... 17

Kommunala planer mot barnfattigdom..... 17

Majblommans checklista för att mildra effekten av ekonomisk utsatthet.

- Ur barnets perspektiv 18

Sommarlovsrapporten i sammandrag..... 19

Barnen i skuggan av ledighetslyxen när kommunen sviker

”Vi var 3 dagar i stockholm resten av sommaren var vi hemma. Tack vare min morfar fick vi 3 dagars semester”.

En röst ur Majblommans barnenkät om sommarlovet. Många barn har härliga minnen av bad, sol och äventyr, men några berättar att de haft långtråkigt, saknat vuxennärvaro och stimulans.

Förra året var 29 procent av barnen i Sverige hemma utan vuxennärvaro i minst en vecka på sommarlovet. För de barn som lever i ekonomiskt utsatta familjer finns här risk för isolering och ensamhet, i synnerhet om de bor i kommuner som stänger ner viktiga verksamheter på sommarlovet.

Denna rapport konkretiserar Majblommans långa erfarenhet av möten med barn som kämpar för att ta sig igenom de tio sommarlovsveckorna. Genom alla ansökningar till våra lokala Majblomme-föreningar, vet vi att sommarlovet är jobbigt för barn som lever på marginalen. År 2014 delade våra lokalföreningar ut 5,3 miljoner kronor i bidrag relaterat till sommarlovet. I år rapporteras en ökning av ansökningar. Kategorin Sommarlov är sedan länge Majblommans största bidragspost.

Vi har ställt frågor om sommarlovet till både barn och föräldrar. Samtidigt har vi kartlagt hur kommunerna sluter upp när skolan stänger. Det framgår att det råder obalans mellan barns behov och samhällets uppslutning på sommarlovet. Ett tydligt exempel rör familjer med försörjningsstöd. Bara 13 procent av kommunerna lämnar per automatik extra stöd till dem under sommarlovet, trots att ökade levnadsomkostnader när skolan stänger är ett faktum.

När skolan stänger försvinner ett mål mat om dagen för barnen. Nära hälften av föräldrarna menar i denna rapport att familjens matkostnader ökar under sommarlovet. För den vars hushållskassa är skral redan under terminerna, blir det ett reellt bekymmer. Dessutom upphör de vuxenkontakter som barnen haft under terminerna, vilket kan vara en tuff förändring.

Problematiken är ingen nyhet, men många svenska kommuner tycks bortse från barns lagstadgade rätt till omsorg och stimulans. Sommarlov efter sommarlov. Endast 30 procent av de tillfrågade kommunerna håller öppet förskola och fritidshem sommartid utan begränsningar. Vi ser också att samhället brister vad gäller aktiviteter. Dagläger och andra sommaraktiviteter kostar ofta pengar, vilket stänger ute många av de barn som behöver stimulansen som mest.

Mycket handlar om bristande kunskap. Endast 10 procent av Sveriges kommuner utbildar sin skolpersonal när det gäller barn i ekonomisk utsatthet. Blygsamma 7 procent uppger att kommunen har tagit fram en plan mot barnfattigdom. Ytterst blir det barnen som drabbas av den bristfälliga kunskapsnivån hos beslutsfattare och skolpersonal. Med det följer att föräldrar behöver träda in med resurser, tid och planering. Trevligt för alla familjer som har goda möjligheter att planera och, men en svår utmaning för andra.

I denna rapport vittnar föräldrar om ett pussel för att få ihop den egna begränsade semestern med barnens tio lediga veckor. För den som saknar jobb eller är ensamförsörjare blir denna sommarekvation mycket besvärlig.

Majblomman fortsätter att driva frågan om barns rätt till goda sommarlov så länge kommunerna inte sluter upp tillräckligt kring barnen.

Alla barn ska kunna se fram emot ett tryggt och kul sommarlov. Att ge dem det är dessutom en god investering för framtiden.

Lena Holm
Generalsekreterare

Bakgrund

Vi vet att de tio sommarlovsveckorna är efterlängtrade av många, men ett bekymmer för några barn. I familjer med skör ekonomi och svaga nätverk riskerar barn att isoleras när blomstertiden kommer.

Att sommarlovet kan vara tungt för barnfamiljer med skral ekonomi ser vi varje vår, då ansökningar om bidrag till barn inför sommaren strömmar in till våra lokala Majblommeföreningar. Den klart största posten när det gäller bidrag till barn är kategorin "sommarlov". Förra året delade Majblomman ut 5,3 miljoner kronor till sommarlovsrelaterade behov hos barnen.

Majblomman verkar för att inga barn ska behöva tillbringa sommarlovet i skuggan av ekonomiska bekymmer och stängda institutioner. Dessvärre är det bara en mindre del av alla kommuner som har förstått vikten av att sluta upp starkt kring barnen, också på sommarlovet. Vår enkät bland svenska kommuner visar att andelen som håller fritidshem öppna som vanligt på sommarlovet är liten. Detsamma gäller antalet kommuner vars socialtjänst per automatik kompenserar barnfamiljers ökade levnadsomkostnader med extra stöd inför sommaren. Det ställer större krav på ideella organisationer.

Denna rapport har kommit till för att belysa problematiken kring barns sommarlov ur olika perspektiv, och peka på möjliga lösningar.

Metod

Tre undersökningar ligger till grund för denna rapport.

Barn berättar om sitt sommarlov

I en webbenkät har vi bett barn berätta om sitt sommarlov förra året, och vad de önskar inför årets sommarlov. Via MajApp har 2000 barn gått in på Majblommans hemsida och besvarat en mängd olika frågor. I enkäten har 408 barn berättat om förra sommarlovet, och gett 563 svar. 403 barn har svarat på vad de helst skulle vilja göra på sommarlovet i år, och gett 538 svar. Svaren är öppna och flera svarsalternativ var möjliga. Svaren har därefter kodats. Frågorna besvarades i slutet av april 2015.

Föräldrar berättar om planering, ekonomi och aktiviteter

TNS Sifo har på uppdrag av Majblomman ställt ett antal frågor till allmänheten, med barn i grundskoleåldern. Frågorna gäller erfarenheter av sommarlovet 2014, och planer inför sommaren 2015. Frågorna berör ekonomi såväl som planering av sommarlovsaktiviteter i allmänhet, och är en så kallad nollmätning om barns sommarlovsaktiviteter.

Undersökningen baseras på 1.020 intervjuer som genomförts i TNS Sifos webbpanel 24 – 30 april 2015. I de fall då de tillfrågade har fler än ett barn i grundskoleåldern avser frågorna det barn som senast fyllt år.

Med anledning av att barnets ålder inte fanns med i undersökningen som en direkt ställd fråga har vi i stället hämtat denna information från panellisternas bakgrundsdata, samt från bakgrundsfrågan om antal barn i grundskoleåldern. Vi har på detta sätt kunnat åldersbestämma barnets ålder i 564 av de 1020 intervjuerna. Resultaten för denna åldersbestämda total (564) fördelar sig, så när som på några procentenheter, på samma sätt som totalundersökningen (1020). Detta indikerar att urvalet av dessa 564 respondenter är representativt för den större målgruppen som sådan.

Kommuner berättar om den service som tillhandahålls under sommarlovet

Majblomman har genomfört en kommunundersökning varje år sedan 2008. Årets undersökning genomfördes som webbenkät under mars – maj 2015. Svarefrekvensen är 273 kommuner/stadsdelar. De har svarat på frågor inom tre olika områden: skola, kultur och fritid samt socialtjänst. I denna rapport har vi brutit ut de frågor som rör sommarlovet, och kunnat kartlägga barns samhälleliga villkor på sommarlovet i hela landet.

Barn berättar om sitt sommarlov

"Ganska trist men roligt. Det var trist för att mamma och pappa behövde jobba så vi kunde inte hitta på något kul"

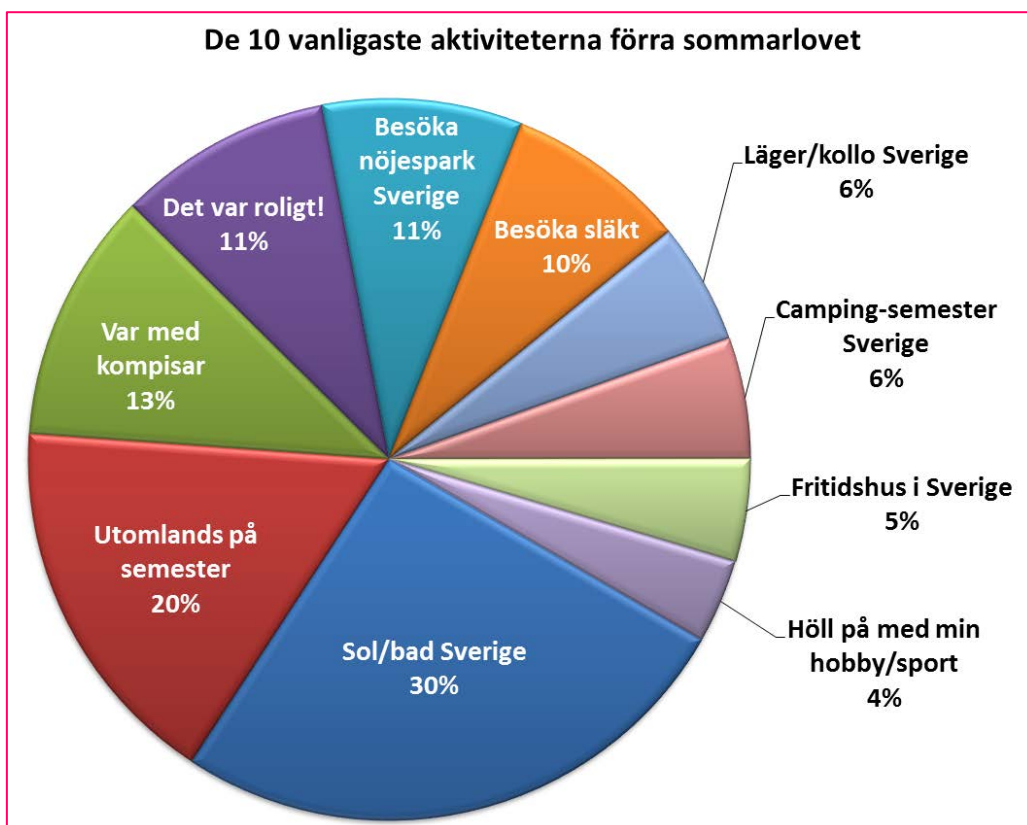
De flesta barn som medverkar i Majblommans enkät är positiva till sina sommarlovsupplevelser, men en mindre grupp svar indikerar att det finns barn som har det jobbigt.

Barn om sitt senaste sommarlov

På uppmaningen "Berätta om ditt sommarlov förra året" väljer klart flest barn alternativet **sol/bad i Sverige**. 30 procent uppger att de badade och solade på sommarlovet 2014.

20 procent säger att de varit **utomlands på semester**, medan 13 procent uppger att de **varit med kompisar**. 11 procent har besökt en **nöjespark i Sverige**, 10 procent har besökt **släkt** och 6 procent har varit på **kollo/läger i Sverige**. Lika många har varit på **campingsemester** och 5 procent har bott i **fritidshus**. 4 procent har ägnat sig åt sin **sport/hobby**.

Två barn svarar att de har varit på **fritids**. Två barn har varit **hemma ensamma**. Ett barn uppger sig ha varit **hemma med annan vuxen** än föräldrar.

Att vara begränsad på sommarlovet

Även om de barn som har det tungt på sommarlovet utgör en liten grupp så är deras situation anmärkningsvärd, och ska i högsta grad tas på allvar. Att i olika mån vara utlämnad åt sig själv på sommarlovet är inte bara betungande för individen utan också ett underbetyg åt de samhälleliga strukturer och insatser som borde vara på plats. Det är en signal till alla kommunala beslutsfattare vars arbete tangerar barns rättigheter.

De svar som uttrycker att barnen varit begränsade från aktiviteter och rekreation på sommarlovet är författade i påfallande neutrala ordalag. Det är Majblommans erfarenhet att förringande av egna önskningar och behov är symptomatiskt för barn som lever i ekonomisk utsatthet. Många tar ansvar genom att inte hävda sin rätt, och acceptera sin situation. Att behöva leva så i många veckor medan kompisar är bortresta och föräldrar jobbar är inte acceptabelt.

Röster ur barnens enkät:

"Sen så skulle jag träffa min pappa men han kunde inte för att han hade sjor och jobbade".

"Vi var 3 dagar i stockholm resten av sommaren var vi hemma. Tack vare min morfar fick vi 3 dagars semester".

"Jag tycker att sommarlov är ganska långtråkiga för att jag inte kommer på så mycket att göra. Så jag tyckte inte att det var så roligt."

"Jag satt hemma för mamma jobbade. Alla mina kompisar reste till olika ställen men jag satt och hade ganska tråkigt för det mesta"

Vad säger skollagen?

Fritidshem regleras i skollagen för barn från 6 års ålder till och med vårterminen det år då de fyller 13 år. Fritidshemmen ska ta emot eleverna under den del av dagen då de inte vistas i skolan och under loven. De dagliga öppettiderna ska anpassas till föräldrarnas arbete eller studier och till elevernas behov.

I de kommuner som stänger fritidshem eller inte arrangerar relevanta sommarlovsaktiviteter inom fritidsverksamhetens ram, finns risk för att både barn och föräldrar väljer bort verksamheten.

Barns ensamhet och tristess måste tas på allvar

Barns röster är svaga i debatten om deras egna rättigheter. I synnerhet har barn i ekonomisk utsatthet en tendens att förringa egna behov och önskningar. Att barn berättar om ensamhet och tristess i påfallande neutrala ordalag kan vara ett uttryck just för tendensen att inte ta för mycket plats och underlätta sommarlovspusslet för familjen.

Barnens önsknings inför sommarlovet 2015

När barnen får frågan vad de helst vill göra på sommarlovet 2015, svarar den största gruppen att de vill **sola och bada i Sverige**. Det rör sig om 27 procent.

På andra plats kommer **semester utomlands**, vilket 24 procent skulle vilja ha på sommarlovet.

16 procent berättar att de vill besöka en **nöjespark i Sverige**.

12 procent skriver att de vill **vara med kompisar**.

7 procent uppger att de skulle vilja hålla på med sin **hobby/sport**.

7 procent berättar att de vill **besöka sin släkt**

5 procent vill gärna åka på **läger/kollo**

3 procent vill ha campingsemester.

Vi noterar att inte ett enda barn uppger att hen vill **vara på fritids** samt att inga barn väljer alternativen **hemma ensam** och **"hemma med andra barn utan vuxen"**.

Röster ur barnens enkät

"Åka till Afrika och hjälpa barn där."

"Ridläger! Men mamma har inte råd. ☺"

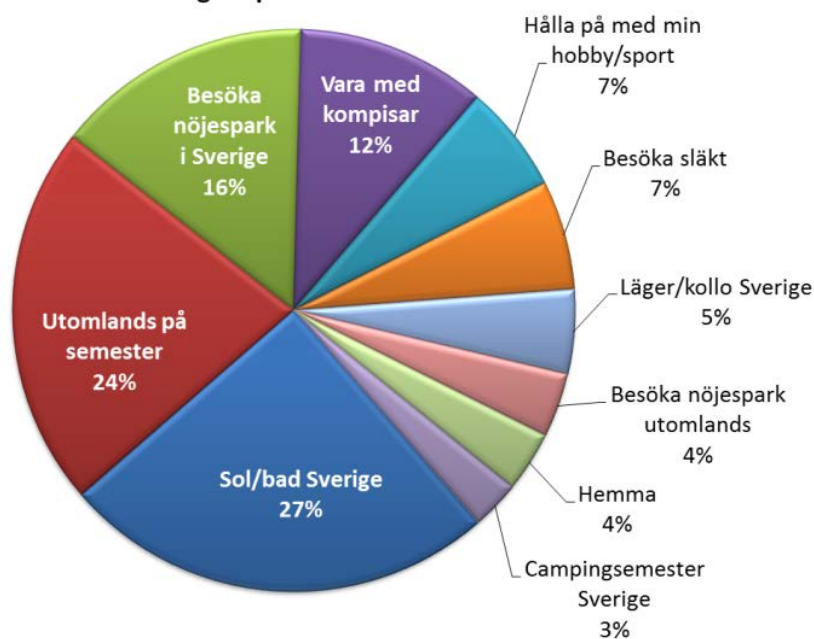
"Skänka pengar till fattiga och dagen innan sommarlovet tänker jag bjuda alla i klassen på glass"

"Åka utomlands. Det var jätte länge sen våran familj gjorde det eftersom vi inte har dom pengarna. Men att åka till ett land som har kristallblått hav och solstrålar skulle vara jättekul."

"Jag vet redan vad jag ska göra i år. Jag ska åka till stugan med mina kusiner och i slutet av lovet ska jag gå på ett läger med en kompis. Lägret kostar en del så jag ska använda mina majblommepengar till att hjälpa till att betala."

"Jag vill vara med mina kompisar och vara lite barnslig sista rycket innan högstadiet."

De 10 vanligaste aktiviteterna som barn önskar att göra på sommarlovet i år

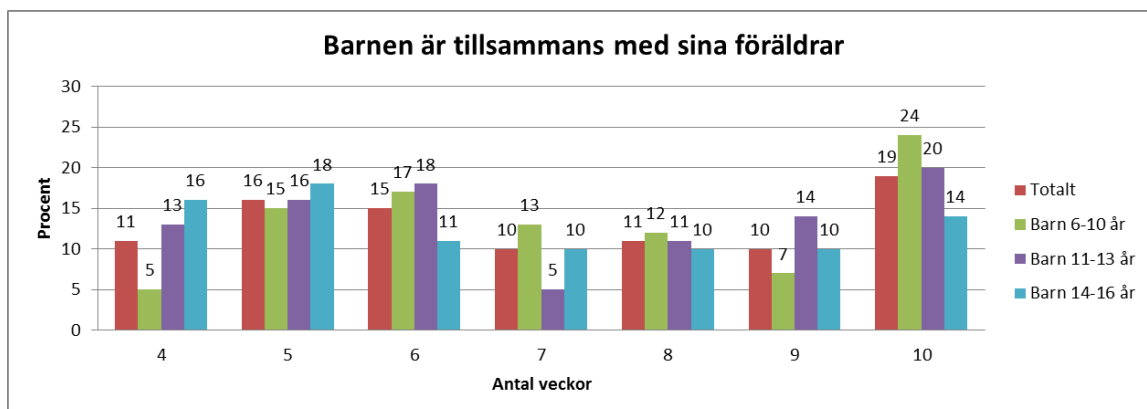
Föräldrar om sommarlovet

Föräldrarnas svar på Majblommans frågor via Sifo stämmer i stort överens med svaren i barnenkäten. Även föräldrar vill utnyttja barnets fritidsplats så lite som möjligt. Möjligen kan det bero på att man vill ge barnet upplevelsen av "lata dagar" men det kan också ha att göra med att fritids stänger eller inte erbjuder sommarlovsaktiviteter. Vidare anger en klar majoritet av både barn och föräldrar att sol och bad var den vanligaste aktiviteten på sommaren 2014, samt att sol och bad är överst på listan när det gäller önskningar och behov 2015.

Antal veckor med föräldrar

När föräldrarna svarar på frågor om ensamhet framgår att de flesta barn är tillsammans med en eller båda föräldrarna, men att några barn tillbringar viss tid ensamma hemma på sommarlovet.

19 procent av alla skolbarn var tillsammans med sina föräldrar, hela sommarlovet 2014. För barn mellan 6 och 10 år är den siffran 24 procent. För åldersgruppen 11-13 år spenderar 20 procent hela lovet med föräldrarna och för 14-16-åringar handlar det om 14 procent. De flesta barn tillbringar enligt mätningen mellan fyra och tio veckor tillsammans med sina föräldrar.

Antal veckor på egen hand

Vi har frågat i vilken utsträckning deras barn har varit hemma på egen hand när föräldrarna arbetat. Detta mot bakgrund av att föräldrar kan ha svårt att få ihop lika mycket semester som sommarlovet är långt.

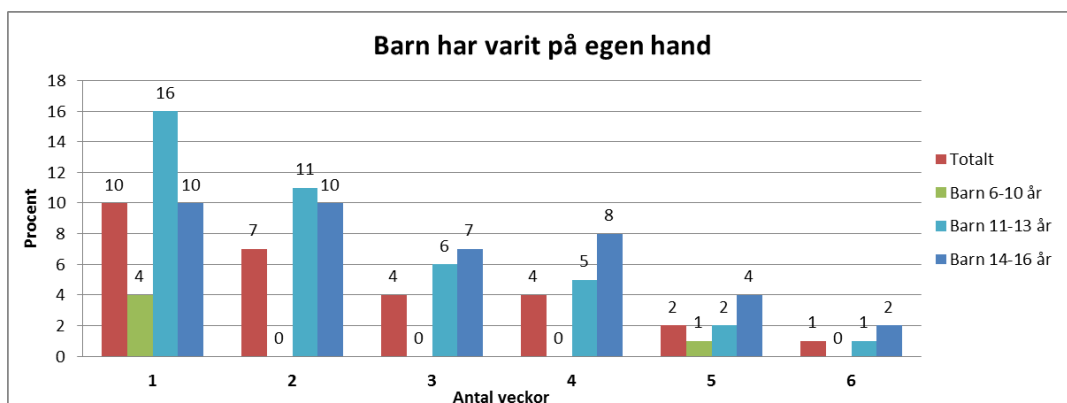
Av totalen barn har 29 procent varit på egen hand och tagit hand om sig själva minst en vecka under sommarlovet. Det skiljer sig mellan åldrarna. Bland 6-10 åringar har 5 procent varit ensamma, bland 11-13 åringar har 41 procent varit ensamma och bland 14-16 åringar har 41 procent fått klara sig själva i minst en vecka på sommarlovet.

De barn som är ensamma hemma minst en vecka på sommarlovet utgör en minoritet, dock värd att uppmärksamma. För hela riket handlar det om c:a 28.000 barn i åldern 6-10 år, om c:a 129.000 barn i åldern 11-13 år och om 23.000 barn mellan 14 och 16 år. Totalt berörs ca 280.000 barn.

Av barnen i åldern 6-10 år har 59 procent varit på fritidshem på sommarlovet, medan endast 13 procent av barnen i åldern 11-13 år har varit på fritidshem i någon utsträckning.

Tittar man på hur **många** veckor barnen varit hemma på egen hand har totalt 10 procent varit ensamma och tagit hand om sig själva i **en vecka**. 4 procent av barnen mellan 6 och 10 år har haft det så, liksom 16 procent i åldern 11-13 år. 10 procent av de äldsta barnen har varit hemma ensamma i en vecka.

7 procent av totalen har tillbringat **två veckor** på egen hand och tagit hand om sig själva. I denna grupp finns inga barn mellan 6 och 10 år. Inte heller finns några 6 – 10-åringar bland dem som svarar att barnen tillbringat tre respektive fyra veckor på egen hand.

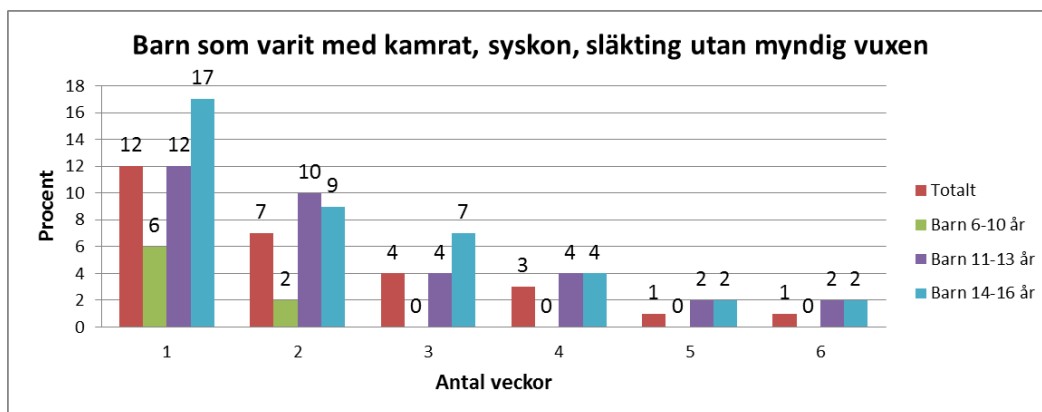
Bland svaren noteras att 1 procent av barnen i åldern 6-10 år och 2 procent i åldern 11-13 år har varit ensamma i **fem veckor**. 1 procent av barnen 11-13 år varit ensamma i hela **nio veckor** på sommarlovet.

Ensam hemma med andra barn

Det händer att syskon är ensamma hemma och ser till varandra, eller att kompisar i samma ålder tillbringar tid på egen hand när föräldrar jobbar.

Av totalen har 28 procent varit tillsammans med syskon, släkting, utan myndig vuxen under minst 1 vecka.

Det längsta tidsspännat som barn uppges ha varit ensamma hemma med andra barn är enligt enkäten bland föräldrar sex veckor. Detta gäller 2 procent i åldersgrupperna 11-13 år och 14-16 år. För gruppen i åldern 6 – 10 år är det längsta intervallet 2 veckor.

Att inte ha något val

Att vara ensam hemma på sommarlovet behöver inte nödvändigtvis upplevas negativt av barn och tonåringar. Men de barn som Majblomman kommer i kontakt med har ofta strategier för att hantera ensamhet. Det kan handla om att man avstår från "kompishäng" för att man inte har pengar till bussen eller fika. I stället blir man sittande hemma, inte sällan framför en skärm. Det rör sig om en minoritet, vars besvärliga situation icke desto mindre behöver belysas och mötas med åtgärder.

Att pussla ihop: sommarlov, semester, pengar och drömmar

Att det kan vara svårt att få ihop sommarplaneringen framgår av vår enkät bland föräldrar. Det vanligaste bekymret är att få ihop det tio veckor långa sommarlovet med fem veckors semester. Samboende föräldrar delar upp sin semester för att maximera barnens lediga tid tillsammans med familjen. Separerade föräldrar berättar att delad vårdnad och att komma överens försvårar planeringen. För ensamstående föräldrar kan det bli riktigt besvärligt att ge sitt barn det sommarlov man önskar. Om goda sociala nätverk saknas kan barnet behöva tillbringa mycket tid på fritidshem. Detta vill som tidigare sagts både barn och föräldrar undvika på sommarlovet. Ett alternativ är att barn får vara ensamma hemma vissa veckor. Att inte ha råd är också ett problem som anges.

Vissa föräldrars jobbsituation gör det svårt att planera, och det ska poängteras att inte alla har fast anställning med möjlighet till sommarsemester. För arbetssökande föräldrar finns inget arbete att ta paus ifrån. Tvärt om är sommaren per definition en period då chanserna till sommarvikariat ökar för den som är arbetslös. Att tacka nej till detta har man inte råd med om man vill vara kvar i arbetslöshetsförsäkringssystemet. Dessutom är chansen till ökade inkomster avgörande för barnfamiljer med svag ekonomi, också om det bara gäller ett par månader. Man har inte råd att gå miste om minsta tillskott.

Välbehövlig sommarlovssamvaro med barnen är sammantaget uteslutet för många människor utan tillsvidareanställning, liksom för många enmansföretagare. Driver man eget har man inte betald semester och riskerar att bli av med inkomster om man tackar nej till uppdrag.

Planer inför sommarlovet

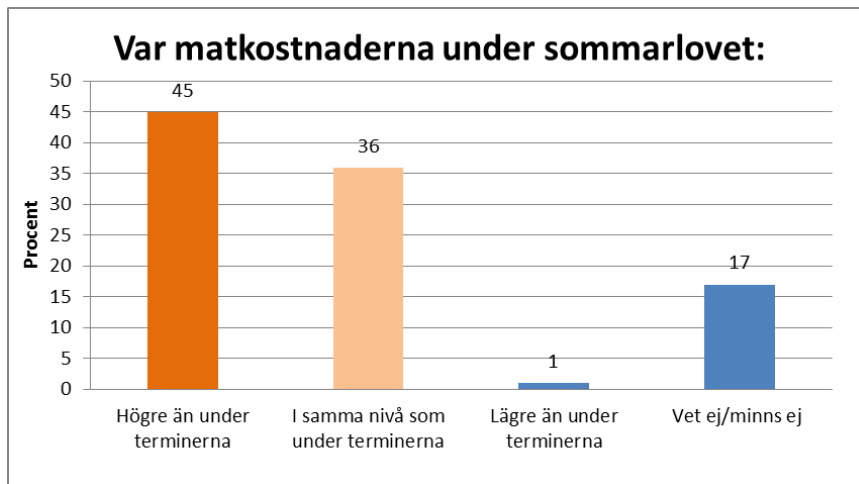
Majoriteten av föräldrarna i vår undersökning anger att de har någon typ av plan inför sommarlovet. Bland planerna nämns läger, idrottscuper, resor i Sverige och utomlands, besöka landet eller sommarstugan, sommarjobba, bil- eller husvagnssemester, umgås med släkt, vila, kulturevenemang m m.

Ungefär en femtedel anger att de inte hade några planer när frågan ställdes, en och en halv månad innan sommarlovet. Om man lever i en familj med goda resurser så kan sen planering säkert vara spännande, men för barn som vet med sig att de brukar ha det tufft på sommarlovet är vår erfarenhet att det är tungt att ta del av kompisarnas prat sommarlovsaktiviteter.

Sommarlov ger högre matkostnader

Skolan innebär struktur och trygghet, och är särskilt viktig för barn i familjer där pengarna inte riktigt räcker. För dem kan små förändringar bli kännbara, som det faktum att man går miste om ett mål mat per dag när skolan stänger.

Nästan hälften av de svarande, 45 procent, säger i föräldraenkäten att matkostnaderna för barnen är högre på sommarlovet än under terminerna. 36 procent menar att matkostnaderna är konstanta. 1 procent svarar att de sjunker under sommarlovet. 17 procent svarar att de vet ej/minns ej.

Att barnfamiljer lagar ett mål mat mer på sommarlovet är ett faktum som inte alla kommuner tar hänsyn till, när det gäller familjer som har försörjningsstöd, vilket framgår nedan.

Aktiviteter som föräldrar upplever att barn behöver

När vi frågar föräldrar vad de bedömer att deras barn skulle må bra av får vi liknande svar som i barnens enkät.

Mest frekvent är svaren *Bada/sola*, *Familjen* respektive *Kompisar/vänner*.

Frekvent: Resa/resa utomlands, slappa/vila/chilla/ta det lugnt, sommarställe, hemma.

Något mindre frekvent: Släkt, leka, nöjespark, läger.

Föräldrars uppfattning om vad barnen vill göra och skulle må bra av stämmer som synes rätt väl överens med barnens utsagor i barnenkäten.

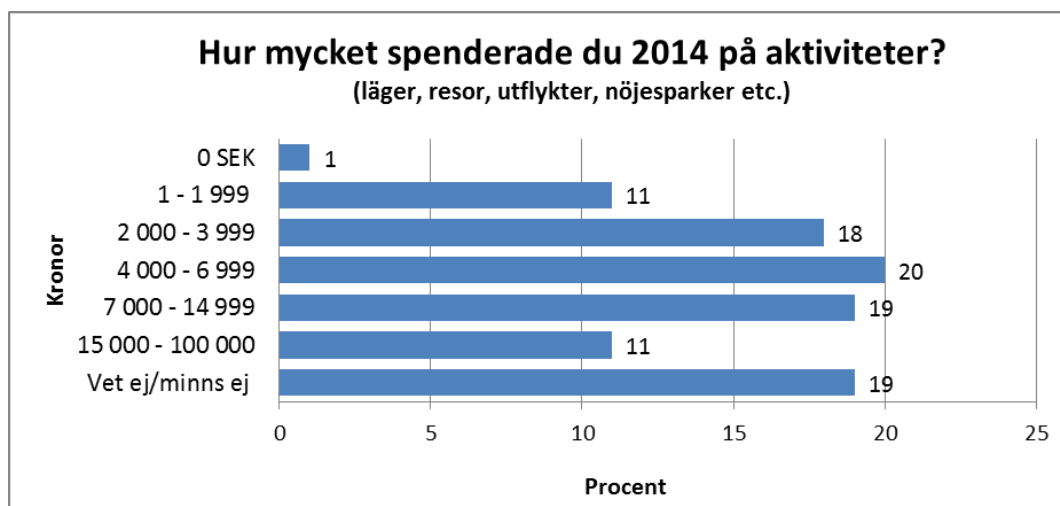
Aktuella aktiviteter sommarlovet 2014

En majoritet om 82 procent av föräldrarna anger att sol/bad i Sverige var en vanlig aktivitet sommaren 2014. Vanligt var också att besöka nöjesparker, vilket 47 procent uppger sig ha gjort. Nöjesparker förekommer mest som aktivitet för barn i familjer med högre inkomster; 65.000 – 83.000 kronor per månad. Att åka på läger/kollo är en annan aktivitet som var vanligare bland barn till föräldrar med månadsinkomster över 84.000 kronor.

Hur mycket pengar spenderas på barnens sommarlovsaktiviteter?

Genom alla ansökningar som kommer in till våra lokala Majblommeföreningar vet vi att sommaraktiviteter för barn kan kosta åtskilliga tusenlappar. För en familj med knappa resurser kompliceras sommarlovsplanerna lätt, då många aktiviteter för barn och familjer är dyra.

Inte överraskande pekar föräldraenkäten på att familjer med höga inkomster spenderade betydligt mycket mer pengar på barnens aktiviteter än familjer med lägre inkomster, sommaren 2014. Skillnaden mellan de lägsta och de högsta beloppen betalades för barns sommaraktiviteter är stor.

En procent av de svarande föräldrarna uppger att de inte spenderade några pengar alls på barnens sommaraktiviteter 2014. 11 procent väljer det "låga" svarsalternativet: mellan 1 och 1.999 kronor. Också 11 procent anger att de betalade mellan 15.000 kronor och 100.000 kronor för barnens sommaraktiviteter.

Omräknat till median respektive medelvärde ser det ut så här vad gäller hur mycket pengar föräldrar lagt på barnens sommarlovsaktiviteter 2014:

	Totalt	Barn 6-10 år	Barn 11-13 år	Barn 14-16 år
Median	5 000 kr	5 000 kr	5 000 kr	6 000 kr
Medelvärde	7 809 kr	5 967 kr	8 083 kr	9 086 kr

Att betala tusenlappar för barnens sommarlovsaktiviteter verkar som synes självklart bland svenska föräldrar. För den som inte har resurser blir det uppenbart att det offentliga inte möter barnens behov i tillräcklig mån.

Svenska kommuner som inte erbjuder kostnadsfria sommaraktiviteter underlättar inte för barnfamiljer med svag ekonomi. Många föräldrar vänder sig till Majblomman för att kunna ge barnen ett gott sommarlov. Då är 1.000 – 2.000 kronor ett vanligt bidragsbelopp för en sommaraktivitet. För familjer som inte kan spendera något eller upp till 2.000 kronor är detta ett välkommet tillskott.

Barns villkor på sommarlovet i svenska kommuner

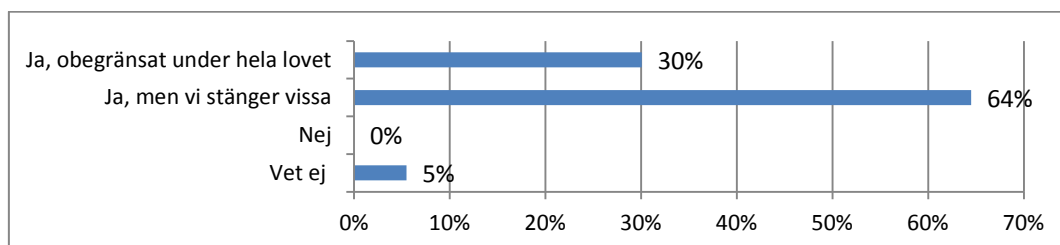
Kunskap om och förståelse för ekonomiskt utsatta barns villkor är nödvändigt för alla som berörs barnfrågor i sitt arbete. Det är också viktigt att kommunala åtgärder genomförs och kommer barnen till godo. Detta gäller inte minst på sommarlovet. Genom vår enkät till svenska kommuner har vi tittat på vilka villkor barn möter under de tio veckor då skolan är stängd.

Förskola och fritidshem

Att stänga eller dra ner på förskola och fritidshem under sommarlovet vore rimligt i en idealvärld, där alla föräldrar kunde ta ledigt i tio veckor. Men i dag har de mest utsatta familjerna, inte sällan ensamförsörjande mammor med barn, svårt att disponera tid och pengar för att täcka upp när kommunerna stänger igen på sommarlovet.

30 procent av kommunerna i Majblommans enkät meddelar att man erbjuder förskola/fritidshem i obegränsad utsträckning under hela sommarlovet. Den största andelen, 64 procent, uppger att omsorg erbjuds men att vissa förskolor/fritidshem stängs. 5 procent svarar "vet ej" på frågan. Noterbart är att inte en enda kommun svarar att man inte alls erbjuder förskola/fritidshem på sommaren. För enskilda barn kan dock alternativ, som att åka till ett helt nytt fritidshem, vara besvärligt med en ny inskolningsperiod och eventuellt längre resväg.

Erbjuder kommunen/stadsdelen förskola/fritidshem även under sommarlovet?

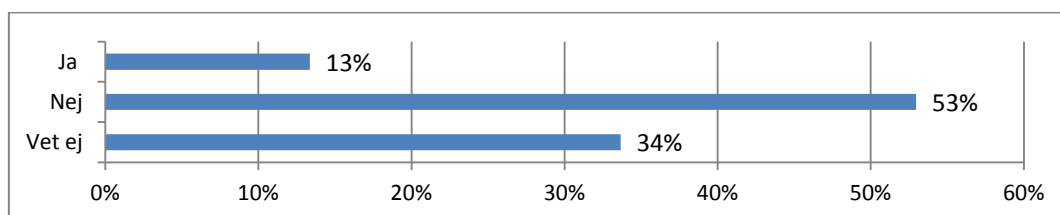

Socialtjänst

Alla kommuner tar inte fullt ansvar för att familjer med försörjningsstöd får ökade levnadsomkostnader när skolmaten försvinner eller barns rätt till stimulans under tio veckor. Bara 13 procent har ett generellt påslag inför sommarlovet. Majoriteten har inget sådant påslag alls.

Det förekommer att kommuner ger extra försörjningsstöd till barnfamiljer inför sommarlovet, men först efter individuell prövning. Detta är anmärkningsvärt, med tanke på att levnadsomkostnaderna rimligen ökar för alla skolbarn på sommarlovet.

Får barnfamiljer med försörjningsstöd extra bidrag inför sommarlovet?

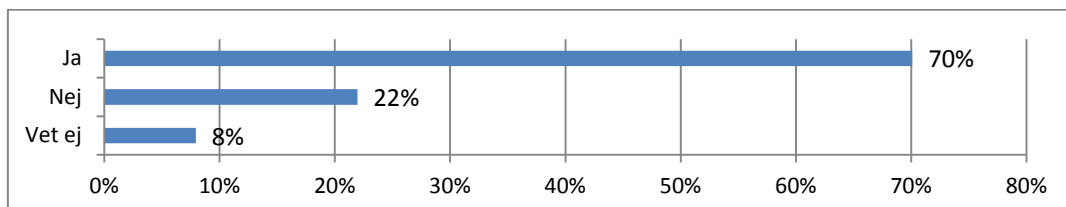
Socialtjänstlagen säger att barnets fritidsaktiviteter ska vara regelbundna och ledarledda samt främja ett aktivt deltagande i samhällets gemenskap. Det bör rimligen gälla även på sommarlovet.

Sommarlovsprogram och kollo/läger i kommunal regi

Sommarkollo var länge en institution som vände sig till barn i socioekonomisk utsatthet. I dag ser det annorlunda ut. Många kommuner tillhandahåller kollo och andra sommaraktiviteter, men kostnader gör ofta att inte alla barn har råd att vara med.

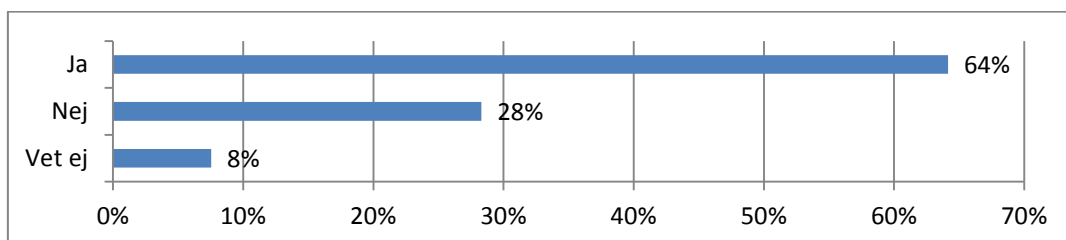
Arrangerar eller förmedlar kommunen kollo-/lägerplatser eller andra sommarlovsaktiviteter?

När vi frågar kommunerna svarar 70 procent att de förmedlar kollo/lägerplatser och andra sommarlovsaktiviteter. 22 procent svarar nej medan 8 procent "inte vet".

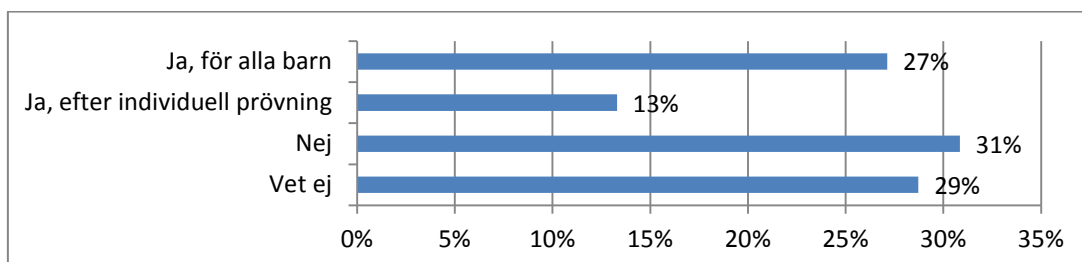
Sätter kommunen/stadsdelen - själva eller tillsammans med andra samarbetspartners - ihop ett sommarlovsprogram för barn och unga?

64 procent av de svarande kommunerna uppger att de ordnar sommarlovsprogram för barn och unga. 28 procent säger att de inte gör det medan 8 procent väljer att svara "vet ej"

Är kollo-/lägerplatserna/sommarlovsaktiviteterna avgiftsfria?

27 procent av de kommuner som ordnar kollo/läger och aktiviteter anger att detta görs kostnadsfritt för barnen. 13 procent tillämpar individuell prövning via socialtjänsten, medan 31 procent meddelar att kollo och läger inte är kostnadsfritt. 29 procent av kommunerna svarar "vet ej".

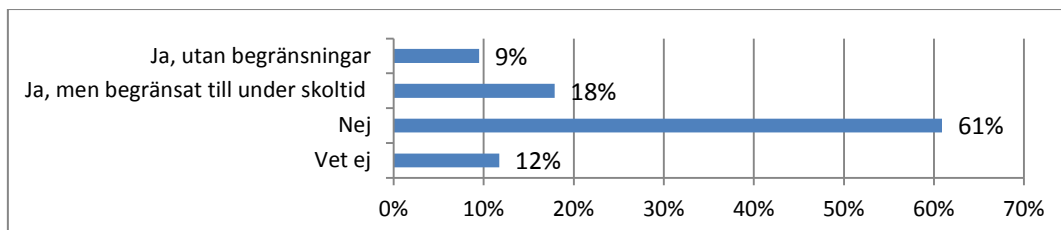

Kommunikationer

Subventioner av barns resor i lokaltrafiken är en värdefull social investering. Att kunna ta bussen till stranden, aktiviteter eller kompisar kan göra stor skillnad om man är sysslöslös.

Får barn i grundskolan åka gratis med kollektivtrafiken?

En minoritet om 9 procent av de svarande kommunerna anger i dag att de erbjuder gratis kollektivtrafik för barn, året runt. 18 procent berättar att skolbarn åker gratis, men endast under skoltid. En majoritet om 61 procent svarar att barn inte erbjuds gratis kollektivtrafik över huvud taget. 12 procent väljer svarsalternativet "vet ej".

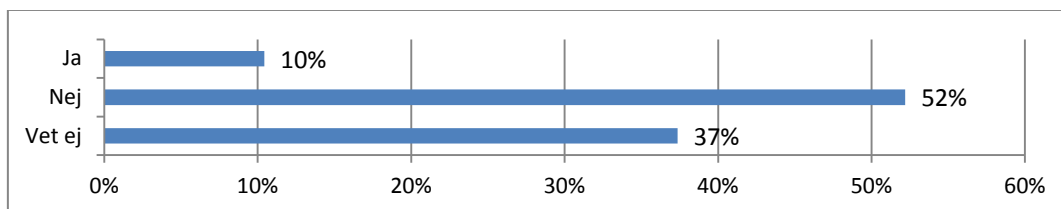

Utbildning av personal som berörs av barnfrågor

Det är avgörande att människor som arbetar direkt med barn eller fattar beslut som påverkar dem har kunskap om hur det är att vara barn i en familj med små marginaler. Utbildning är en grundläggande åtgärd för att sprida kunskap om allt från att man inte ska alla barn gjort något kul att skriva sommarlovsuppsats om, eller att de haft möjlighet att lära sig simma eller att de faktiskt inte har råd med matsäck på vårutflykten. Dessvärre är det fortfarande ovanligt att svenska kommuner satsar på denna typ av basala vidareutbildning.

Vidareutbildas skolpersonal i er kommun/stadsdel om villkoren för barn som lever i en ekonomiskt utsatt familj?

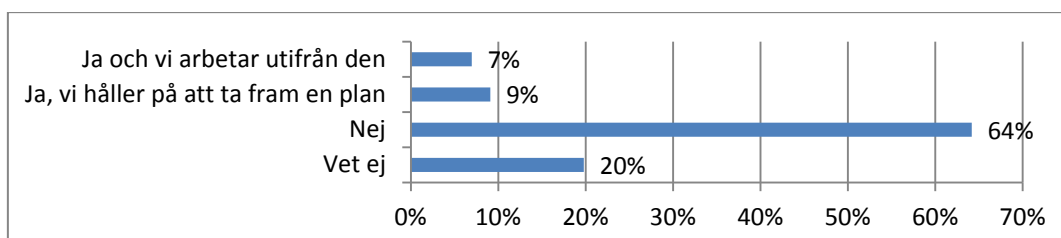
Bara 10 procent av de svarande kommunerna uppger att skolpersonal vidareutbildas om villkoren för barn som lever i ekonomisk utsatthet. 52 procent svarar nej medan 37 procent svarar att de inte vet.

Har kommunen/stadsdelen tagit fram en plan för bekämpning av barnfattigdom?

Endast 7 procent av kommunerna som svarar har en plan mot barnfattigdom och arbetar utifrån den. 9 procent skriver att de håller på att ta fram en sådan plan medan 64 procent svarar nej. 20 procent säger att de inte vet. Den låga andelen är givetvis bekymmersam eftersom avsaknaden av strategier och mål i så många kommuner drabbar barn som hade behövt stöd.

Majblomman noterar att planer mot barnfattigdom tycks vara något som kommuner har lättare att tala om än att komma till skott med. Andelen som har en plan för att bekämpa barnfattigdom som man följer har varit påfallande låg under de år som Majblommans kommunenkät skickats ut.

Majblommans checklista för att mildra effekten av ekonomisk utsatthet bland barn under sommarlovet.

- Ur barnets perspektiv.

- Utbilda alla som arbetar med barn om gällande rätt och om vilka effekterna av ekonomisk utsatthet blir för barn. Då fattar man klokare beslut som inkluderar alla barn.
- Håll öppet på förskolor och fritidshem, och erbjud attraktiva sommarlovsaktiviteter som barnen önskar så att fler vill vara på fritidshem.
- Säkerställ att barn och deras föräldrar nås av information om vilka sommarlovsaktiviteter som erbjuds i kommunen.
- Erbjud alla barn gratis resor med kollektivtrafiken året runt
- Ordna badbussar som åker runt och hämtar barn i alla områden – inte bara de utsatta.
- Arrangera simskola – en kul aktivitet som också innebär en viktig säkerhetsåtgärning för barnen.
- Kompensera barnfamiljer som har försörjningsstöd med en generell sommarlovspeng för ökade matkostnader, resekostnader och aktiviteter.
- Sätt upp en tidsplan med målsättningar, och utforma en kommunal plan mot barnfattigdom.
- Ge alla barn kommunala presentkort på en sommarlovsaktivitet.
- Ta i det pedagogiska samtalet inte för givet att alla skolbarn får uppleva äventyr och familjesemestrar på sommarlovet.

Sommarlovsrapporten i sammandrag

I **barnens webbenkät** berättade 408 barn om förra sommarlovet och 403 barn svarade på vad de helst skulle vilja göra på sommarlovet i år. Svaren är öppna och flera svar var möjliga. Svaren har därefter kodats. Frågorna besvarades i slutet av april 2015.

TNS Sifo har på uppdrag av Majblomman ställt ett antal frågor till **allmänheten, med barn i grundskoleåldern**, kring deras erfarenheter av sommarlovet 2014 och planerna inför sommaren 2015. Frågorna berör ekonomi såväl som planering av sommarlovsaktiviteter i allmänhet och är en s.k. nollmätning om barns sommarlovsaktiviteter. Undersökningen baseras på 1.020 intervjuer som genomförts i TNS Sifos webbpanel 24-30 april 2015. I de fall då de tillfrågade haft fler än ett barn i grundskoleåldern avser frågorna det barn som senast hade födelsedag.

Med anledning av att barnets ålder inte fanns med i undersökningen som en direkt ställd fråga har vi i stället hämtat denna information från panellisternas bakgrundsdata, samt från bakgrundsfrågan om antal barn i grundskoleåldern. Vi har på detta sätt kunnat åldersbestämma barnets ålder i 564 av de 1020 intervjuerna. Resultaten för denna åldersbestämda total (564) fördelar sig, så när som på några procentenheter, på samma sätt som totalundersökningen (1020). Detta indikerar att urvalet av dessa 564 respondenter är representativt för den större målgruppen som sådan.

Majblomman har genomfört en **kommunundersökning** varje år sedan 2008. Årets kommunundersökning baseras på en webbenkät från mars – maj 2015. Svarsfrekvensen är 273 kommuner/stadsdelar som har svarat på frågor inom tre olika områden: skola, kultur och fritid samt socialtjänst. I denna rapport har vi brutit ut de frågor som rör sommarlovet.

Vad säger skollagen

Fritidshemmet regleras i skollagen för barn från 6 års ålder till och med vårterminen det år då de fyller 13 år. De ska ta emot elever under den del av dagen då de inte vistas i skolan och under loven. De dagliga öppettiderna anpassas till föräldrarnas arbete, studier och till elevernas behov.

Barn svarar på vad de gjorde förra sommarlovet?

De tio vanligaste svaren var:

Sol/bad Sverige	30%
Utomlands på semester	20%
Var med kompisar	13%
Det var roligt!	11%
Besöka nöjespark Sverige	11%
Besöka släkt	10%
Läger/kollo Sverige	6%
Camping-semester Sverige	6%
Fritidshus i Sverige	5%
Höll på med min hobby/sport	4%

Barn svarar på vad de önskar att göra på sommarlovet i år?

De tio vanligaste svaren var:

Sol/bad Sverige	27%
Utomlands på semester	24%
Besöka nöjespark Sverige	16%
Vara med kompisar	12%
Hålla på med min hobby/sport	7%
Besöka släkt	7%
Läger/kollo Sverige	5%
Besöka nöjespark utomlands	4%
Hemma	4%
Campingsemester Sverige	3%

Föräldrar uppger att:

19 procent av alla skolbarn (baserat på 564 svar) har varit hemma med föräldrar hela sommarlovet, alltså 10 veckor.

Per åldergrupp fördelar det sig enligt följande:

24 procent för barn 6 – 10 år
20 procent för barn 11 – 13 år
14 procent för barn 14 – 16 år.

Föräldrar uppger att:

29 procent av alla skolbarn (baserat på 564 svar) har varit på egen hand och tagit hand om sig själva minst 1 vecka.

Per åldergrupp fördelar de sig:

5 procent för barn 6-10 år
41 procent för barn 11-13 år
41 procent för barn 14-16 år

Omräknat till hur många barn det rör sig om tar vi SCB:s befolkningsstatistik till hjälp. Siffrorna är avrundade nedåt.

6 - 10 år = 28.000 barn
11 – 13 år = 129.000 barn
14 – 16 år = 123.000 barn
Summa = 280.000 barn

Enligt SCB är barnantalet i hela riket:

6-10 år	564 117
11-13 år	314 987
14-16 år	301 788

Föräldrar uppger att:

28 procent (baserat på 564 svar) har varit tillsammans med syskon eller kamrat utan vuxen under minst 1 vecka.

8 procent för barn 6-10 år
34 procent för barn 11-13 år
43 procent för barn 14-16 år

---

45 procent av föräldrarna menar att matkostnaderna ökar under sommarlovet.

13 procent av kommunerna kompenserar för ökade levnadsomkostnader per automatik på sommarlovet, då föräldrar uppbär försörjningsstöd.

På frågan hur mycket pengar föräldrar spenderade på sitt barn på aktiviteter (resor, läger, utflykter, nöjesparker, etc) förra sommarlovet, blir svaren:

1 procent = 0 kr
11 procent = 1 – 1 999 kr
18 procent = 2 000 - 3 999 kr
20 procent = 4 000 - 6 999 kr
19 procent = 7 000 - 14 999
11 procent = 15 000 - 100 000
19 procent = Vet ej/minns ej

	Totalt	Barn 6-10 år	Barn 11-13 år	Barn 14-16 år
Median	5 000 kr	5 000 kr	5 000 kr	6 000 kr
Medelvärde	7 809,5 kr	5 967 kr	8 083 kr	9 086 kr

70 procent av kommunerna arrangerar eller förmedlar kollo, läger och andra sommarlovsaktiviteter.

Dessa kommuner uppger:

27 procent att de är kostnadsfria för alla barn

13 procent svarar att de är kostnadsfria efter individuell prövning.

31 procent svarar att de inte är kostnadsfria

29 procent svarar att de inte vet

Föräldrar uppger att:

59 procent av de yngre barnen, 6 – 10 år, (baserat på 564 svar) har deltagit i fritidsverksamhet eller liknande med ansvarig vuxen.

13 procent av barn i åldern 11 – 13 år, (baserat på 564 svar) har deltagit i fritidsverksamhet eller liknande med ansvarig vuxen.

---

30 procent av kommunerna svarar att förskola och fritidshem har obegränsat öppet under sommarlovet

64 procent svarar att man stänger vissa

5 procent svarar att de inte vet

---

9 procent av kommunerna svarar att barns resor med kollektivtrafiken är kostnadsfria hela året.

18 procent svarar att de är kostnadsfria under terminerna

61 procent av kommunerna erbjuder inga kostnadsfria resor

12 procent svarar att de inte vet

---

10 procent av kommunerna utbildar sin skolpersonal om villkoren för barn som lever i en ekonomiskt utsatt familj

52 procent utbildar inte sin skolpersonal

37 procent svarar att de inte vet

---

7 procent av kommunerna uppger att de har en plan för att motverka barnfattigdom

9 procent av kommunerna uppger att de håller på att ta fram en plan för att motverka barnfattigdom

64 procent svarar att de inte har någon plan för att motverka barnfattigdom

20 procent svarar att de inte vet